

Het hart van de gelovige

Wat betekent het wanneer je je hart voor iemand opent, iemand binnenlaat? Je stelt je open voor de liefde, maar ook voor de pijn die daarmee gepaard gaat. Ook binnen de katholieke cultuur zien we dit beeld van het hart opduiken. Het hart gold niet alleen als mogelijke zetel voor de ziel, maar ook de plaats waar de liefde voor God kon ontvlammen.

Een mooi voorbeeld van hoe Jezus zijn intrek neemt in het menselijke hart is deze vroegzeventiende-eeuwse reeks van emblemen *Cor Jesu amanti sacrum* (*Het aan de liefhebbende Jezus toegewijde hart*). Het werk is van de hand van de Antwerpse graveerder Anton II Wierix (1555-1604). De opeenvolgende beelden geven ons inzicht in de verschillende stappen die het menselijke hart moet doormaken om zich volledig op Gods liefde te kunnen richten. We zien hoe Jezus toegang krijgt, het hart verkent, zuivert en er zich tenslotte ook nestelt.

Voor hij er een veilige haven vindt, laat Jezus met een aantal gerichte liefdespijlen het hart in liefde voor God ontvlammen. Dit beeld van de aan pijlen gekoppelde liefde was natuurlijk niet nieuw aan het begin van de zeventiende eeuw. We kennen uit de oudheid immers de schietgrage en trefzekere liefdesgod Cupido. Het grote verschil met die voorstelling is dat in de christelijke versie van dit beeld geen twee getroffen zijn. Het gaat hier om de ontwikkeling van een liefdesrelatie met de schutter. We zien deze beeldspraak ook al in het werk van de kerkvader Augustinus (354-430).

In 1612 publiceerde de katholieke priester Johannes Gossner *Het hart van de mens, een tempel voor God of de werkplaats van Satan* (*Das Herz des Menschen, ein Tempel Gottes oder eine Werkstätte des Satans*). Hij gebruikte hiervoor tien afbeeldingen uit een in 1732 verschenen *Geestelijke Zedenspiegel* (*Geistlicher Sitten-Spiegel*) en voegde er een nieuwe verklaring aan toe. Gossner maakte zich geen illusies over de ontvangst van zijn stichtend boek. Uit de inleiding van zijn werk blijkt duidelijk dat hij al zich goed bewust was dat de smaak sinds 1612 was veranderd en hij verwachtte een ongenadig oordeel. Het boek kende echter een immens succes en zou in verschillende talen worden vertaald. Toch kreeg Gossner ook heel wat kritiek over zich heen en werd er van beschuldigd aan te zetten tot bijgeloof onder andere door zijn gebruik van deze afschuwelijke, cabalistisch-symbolische figuratieve voorstellingen'. (*Thesaurus librorum rei catholicae*, 1848)

The heart of the believer

What does it mean to open your heart to someone, to let someone in? We open ourselves to love, but also to the pain that accompanies it. This image of the heart is also visible within Catholic culture. In addition to being the potential seat of the soul, the heart is also regarded as a site where the love for God could be ignited.

A wonderful example of how Jesus moves into the human heart is provided by this early 17th-century series of emblems *Cor Jesu amanti sacrum* (*The heart dedicated to the loving Jesus*). The work was created by the Antwerp engraver Anton II Wierix (1555-1604). The subsequent images depict the various steps that a human heart must go through in order to focus completely on God's love. The images show us how Jesus gains access, explores the heart, purifies it and, finally, takes up residence.

Before finding a safe haven in the human heart, Jesus ignites it with well-aimed arrows of love. The image of arrows loaded with love was certainly not new in the 17th century. From antiquity, we know Cupid, the god of love, as trigger-happy and a good shot. In the Christian version, however, only one person is wounded. Being struck by an arrow leads to the development of a relationship with the shooter. The image has been used since at least the 4th century, in the work of the patriarch St Augustine (354-430).

In 1612, the Catholic priest Johannes Gossner published *The heart of man: Either a temple of God or a habitation of Satan* (*Das Herz des Menschen, ein Tempel Gottes oder eine Werkstätte des Satans*). In this work, he used 10 images from a *Spiritual Mirror of Manners* (*Geistlicher Sitten-Spiegel*), adding new explanations. Gossner had no expectations concerning the reception of his edifying book. In his introduction he explicitly stated that he was well aware that the general taste had evolved since 1612 and he expected a harsh verdict. The book became an immense success, and it was translated into many different languages. Gossner also received considerable criticism, however, and he was accused of inciting superstition, amongst other offences, through his use of these 'horrible, emblematic symbols/figurative depictions'. (*Thesaurus librorum rei catholicae*, 1848)